

Rapport Toekomstperspectief Vechtsebanen

19 mei 2021

Inhoudsopgave

1.	Inleiding en achtergrond bij het onderzoek	1
1.1	Achtergrond bij het onderzoek	1
1.2	Onderzoeksvraag	1
1.3	Aanpak	2
2.	Situatieschets De Vechtsebanen	3
2.1	Historie en context	3
2.2	Financiële analyse van De Vechtsebanen Exploitatie en Stichting De Vechtsebanen	4
3.	Trends en ontwikkelingen schaatsen	7
3.1	Inleiding	7
3.2	Animo voor schaatsen	7
3.3	Ledenontwikkeling KNSB	7
3.4	Maatschappelijke impact van schaatsen: de potentie	8
3.5	Ontwikkelingen in productaanbod en innovatie	8
3.6	Belangrijkste constatering	9
4.	Vergelijking ijsbanen	10
4.1	Gegevensverzameling	10
4.2	Bezoekersaantallen	10
4.3	Tarieven	11
4.4	Nevenfuncties	12
4.5	Kosten en opbrengsten	13
4.6	Belangrijkste constatering	14
5.	Analyse van de oplossingsrichtingen	15
5.1	Beknopte analyse van de vraag van Nedstede	15
5.2	Oplossingsrichtingen financieringsvraag De Vechtsebanen	15
6.	Conclusies en aanbevelingen	19
6.1	Analyse exploitatie Vechtsebanen en vergelijking met andere ijsbanen	19
6.2	Oplossingsrichtingen	19
6.3	Aanbevelingen	20

1. Inleiding en achtergrond bij het onderzoek

1.1 Achtergrond bij het onderzoek

De Vechtsebanen Utrecht is een begrip in stad en regio. De ijsbaan is in de jaren '70 van de vorige eeuw gerealiseerd. Sinds 2010 is de ijsbaan (en de rest van het complex) eigendom van de huidige eigenaar, Nedstede. Verschillende bewoners en schaatsverenigingen uit stad en regio maken gebruik van de ijsbaan. De ijsbaan trekt ongeveer 350.000 bezoekers per jaar. Tot 2020 ontving de ijsbaan een exploitatiesubsidie van de gemeente Utrecht van ongeveer € 200.000. Eind 2017 is een besluit genomen om vanaf 2020 de exploitatiesubsidie (enigszins verhoogd) om te zetten in een compensatie voor de erfpacht van € 240.000 die vanaf 2020 in rekening zou worden gebracht; voordien was er geen sprake van erfpachtbetalingen. Daarmee verdween de gemeentelijke bijdrage in de exploitatie. Tekorten in de exploitatie van de ijsbaan worden door de eigenaar gecompenseerd met huurinkomsten van andere onderdelen van het complex.

Sinds afgelopen zomer is de eigenaar van de Vechtsebanen in gesprek met de gemeente Utrecht over de exploitatietekorten en de wijze van financiering van die tekorten. De eigenaar van de ijsbaan heeft de gemeente gevraagd net als tot en met 2017 weer een exploitatiesubsidie te verstrekken, om zo de maatschappelijke sportvoorziening met gezamenlijke inspanningen te kunnen exploiteren. Deze vraag wijkt feitelijk af van de condities waaronder de exploitatie van de ijsbaan, na doorbelasting van de erfpacht per 2017, zou plaatsvinden: zonder een exploitatiebijdrage van de gemeente. Daarnaast heeft Sport Utrecht namens de ijsverenigingen begin 2021 een rapport gedeeld met de gemeente Utrecht, waarin aandacht gevraagd werd voor de hoge huurtarieven die de ijsverenigingen moeten betalen.

Het college van B&W heeft daarom besloten een onderzoek uit te laten voeren naar de vraag van de Vechtsebanen en te beoordelen of de vraag van de Vechtsebanen reëel is en welke oplossingsrichtingen er mogelijk zijn. Daarnaast moet de vraag van Sport Utrecht over de hoge uurtarieven van de ijsbaan betrokken worden bij het onderzoek.

De gemeente Utrecht heeft Synarchis verzocht om een analyse uit te voeren naar de financiële situatie van de Vechtsebanen en deze te vergelijken met andere (soortgelijke) ijsbanen in Nederland. Met deze vergelijking wil de gemeente meer inzicht in de exploitatie van de Vechtsebanen krijgen, eventuele exploitatiebijdragen van andere gemeenten aan ijsbanen, bezoekersaantallen en tarieven.

1.2 Onderzoeksvraag

De vragen die beantwoord moeten worden zijn als volgt:

Analyse exploitatie de Vechtsebanen en vergelijking met andere ijsbanen

- Wat is de financiële situatie van de Vechtsebanen?
- Welke trends en ontwikkelingen zijn er in relatie tot ijsbanen?
- Hoe ziet de kosten- en opbrengstenstructuur van ijsbanen in Nederland eruit?
- In hoeverre worden exploitatiesubsidies verstrekt en op welke wijze?
- Wat was de ontwikkeling van de bezoekersaantallen van de afgelopen jaren bij ijsbanen in Nederland en hoe verhouden de bezoekersaantallen van de Vechtsebanen hiertoe (maatschappelijk rendement)? En welke tarieven worden gehanteerd en hoe verhouden de tarieven van de Vechtsebanen zich hiertoe?

Oplossingsrichtingen

Bij de start van het onderzoek zijn, als een gemeentelijke bijdrage aan de Vechtsebanen realistisch is, een aantal oplossingsrichtingen gedefinieerd:

- Een gemeentelijke bijdrage in de exploitatie
- Een exploitatiebijdrage van derden (met name de provincie Utrecht)
- Ruimtelijke ontwikkelingen die voor een beperking van de erfpacht zouden kunnen zorgen, waardoor de erfpacht voor de Vechtsebanen daalt.
- Duurzaamheidsmaatregelen die moeten leiden tot lagere kosten

De haalbaarheid van bovenstaande maatregelen moet in de analyse worden beoordeeld.

1.3 Aanpak

Het onderzoek is uitgevoerd aan de hand van een aantal stappen:

- De exploitatiegegevens van de Vechtsebanen zijn geanalyseerd. Het gaat hierbij om de financiële gegevens (kosten en opbrengsten) van de afgelopen jaren, tarieven, contracten en bezoekersaantallen.
- Soortgelijke gegevens van vergelijkbare ijsbanen zijn verzameld en geanalyseerd. Het gaat hierbij primair om bezoekersaantallen, tarieven, kosten en opbrengsten, eventuele huur en kapitaallasten en eventuele exploitatiebijdragen van gemeenten aan ijsbanen. We hebben ons primair gericht op vergelijkbare ijsbanen: (semi)overdekte 400m-ijsbanen. Daarbij is tevens gekeken naar de aanwezigheid van nevenfuncties en in hoeverre die nevenfuncties een rechtstreeks effect hebben op de exploitatie van de ijsbanen.
- Vergelijking van de gegevens van de ijsbanen (op basis van bureaugegevens) in een benchmark. Ook de rapportage van het Mulier Instituut (Overheidssteun aan ijsbanen, 2013) is bij de analyse betrokken.
- Gesprekken met vertegenwoordigers van de Vechtsebanen, Sport Utrecht, de ijsverenigingen en de baanvereniging Utrecht en de gemeente Utrecht.
- Bureauonderzoek naar gegevens van onder meer Vereniging Kunstijsbanen Nederland, KNSB.

De werkzaamheden uit de bovenstaande stappen zijn verwerkt in de onderhavige rapportage.

2. Situatieschets De Vechtsebanen

2.1 Historie en context

Rol van gemeenten bij sportvoorzieningen / ijsbanen

Traditioneel spelen gemeenten een grote rol in het faciliteren en stimuleren van sport in Nederland. Voor een groot deel gebeurt dit via het realiseren en (laten) exploiteren van sportaccommodaties (binnen- en buitensport, zwembaden, ijsbanen en andere accommodaties). Ijsbanen voorzien vooral in een regionale c.q. bovenlokale behoefte. Er is een (relatief) beperkt aantal ijsbanen in Nederland (en specifiek 400m-ijsbanen), onder meer vanwege de grote investering die ze vergen. Ijsbanen worden veelal gerealiseerd met (deels of volledig) publieke middelen. Daarnaast worden ijsbanen in stand gehouden met exploitatiesubsidies (zie ook hoofdstuk 4).

Concept van de ijsbaan

De Vechtsebanen beschikt over een semi-overdekte 400 meter ijsbaan, een 30x60 meter baan (ijshockey, curling, kunstschaatsen), een horecavoorziening die ondersteunend is aan de exploitatie van de ijsbaan en detailhandel (de schaatsshop Collard Schaatssport, voor verhuur en verkoop skeeler/schaatsmateriaal en -kleding). De ijsbaan is onderdeel van een groter complex, "De Sports- en Businesscampus De Vechtsebanen" en bestaat uit een kantorencomplex en vergadercentrum (waar de KNSB haar bondsbureau heeft gevestigd), de genoemde schaatsshop en fitnesscomplex David Lloyd. Daarnaast is het kantoor van het CBR in het gebied gevestigd, maar dit kantoor heeft geen financiële verhouding tot de Sports- en Businesscampus.

Naast veel recreatiebezoek wordt de ijsbaan gebruikt door 29 ijsverenigingen, waarvan 9 uit de stad Utrecht, die jaarlijks ongeveer 1.000 gebruiksuren afnemen bij de ijsbaan. Bovendien wordt het complex gebruikt voor talentontwikkeling via de KNSB Talent Teams voor langebaan en shorttrack. Het gebruik van het complex, inclusief het recreatieve gebruik, is daarmee intensief te noemen.

Historie van de Vechtsebanen

De Vechtsebanen is in 1970 gerealiseerd met publiek geld en via een inzamelactie onder inwoners van Utrecht. Voor de exploitatie van de ijsbaan was destijds ongeveer 800.000 gulden per jaar beschikbaar. De erfpacht die in rekening werd gebracht bij de ijsbaan, werd destijds gesubsidieerd. Sinds 1993 is de Vechtsebanen geprivatiseerd en is de exploitatie overgenomen door een stichting. De jaarlijkse subsidie aan de ijsbaan is in een keer afgekocht.

Vanaf begin 2000 ontstonden financiële problemen en werd het steeds lastiger om tot een financieel gezonde exploitatie te komen. Ernstige financiële problemen waren in 2005 aanleiding voor een afspraak tussen de gemeente en de toenmalige Stichting De Vechtsebanen over de erfpachtcanon. De erfpachtcanon tot 2020 werd vastgesteld op ongeveer € 15.000 per jaar. De uitgestelde betalingen zouden volgens het contract na 2020 ingelopen worden. De financiële problemen hielden aan. In 2010 werd de ijsbaan overgenomen door vastgoedbeheerder Nedstede. De nieuwe eigenaar nam het in 2005 gesloten erfpachtcontract over. Nedstede en de gemeente gingen samen op zoek naar toevoeging van functies, die zouden moeten resulteren in een rendabale exploitatie van het complex. Plannen van Nedstede voor onder andere een hotel en een golfbaan stuitten echter op stedenbouwkundige bezwaren; naast het complex begint een ecologische zone.

In 2010 maakten de gemeente en Nedstede een afspraak over subsidie voor de ijsbaan in de periode 2011 t/m 2020. Het ging om een bedrag van € 200.000 per schaatsseizoen. De eigenaar van Nedstede paste de afgelopen jaren uit eigen middelen ongeveer eenzelfde bedrag per jaar in de exploitatie van het complex bij, zo blijkt uit de jaarcijfers van Stichting De Vechtsebanen (onder meer vanuit de huurinkomsten van kantoren, inmiddels gehuurd door de KNSB, de schaatsshop en het fitnesscentrum David Lloyd). In de periode 2011 – 2020 zijn door de eigenaar efficiencymaatregelen doorgevoerd en zijn reserveringen gedaan voor toekomstige investeringen. Bij de overname werd geconstateerd dat deze reserveringen niet door de voorganger gedaan waren.

Volgens het erfpachtcontract uit 2005 schiet de erfpachtcanon per 31 januari 2020 omhoog naar een bedrag van € 480.000 per jaar. Over die erfpachtcanon is veelvuldig overleg geweest tussen gemeente en Nedstede. De bestaande

erfpachtovereenkomst is in 2017 aangepast naar het actuele prijspeil, de huidige rentestand en de oppervlakte die daadwerkelijk in gebruik was. Een deel van de oppervlakte, bestaande uit openbaar groen en ruimte voor verkeersdoeleinden, is teruggegeven. Hierdoor ging de canon in 2020 niet naar € 480.000 maar naar € 240.518 (prijspeil 2016). Stichting De Vechtsebanen heeft de ongebruikte stukken grond terug geleverd aan de gemeente.

Omdat kwijtschelding van de erfpacht niet mogelijk was binnen het gemeentelijke grondbeleid, is een afspraak gemaakt tussen De Vechtsebanen en de gemeente dat er een compensatie van de erfpacht zou worden verstrekt. De exploitatiesubsidie is daarvoor ingezet (en verhoogd met het resterende bedrag van € 40.000). Daarmee is een situatie ontstaan dat alsnog erfpacht wordt betaald (en gecompenseerd), maar dat de jaarlijkse subsidie in de exploitatie is komen te vervallen. Het tekort op de exploitatie van de ijsbaan zou voortaan gefinancierd moeten worden vanuit de huurinkomsten van de commerciële onderdelen van de Sport- en Businesscampus.

In de zomer van 2020 heeft de eigenaar / exploitant bij de gemeente Utrecht aangegeven dat de financiering van het tekort uit de huurinkomsten niet in verhouding staat tot de maatschappelijke waarde die de ijsbaan heeft voor de stad en de regio en dat het tekort, onder meer door de reserveringen die worden gedaan, nog steeds een bedrag van ongeveer € 2G bedraagt. Daarom is een dringend verzoek gedaan om alsnog een gemeentelijke bijdrage in dit tekort te doen. De exacte hoogte van de bijdrage is niet genoemd, maar zou vergelijkbaar moeten zijn met de eerdere exploitatiesubsidie van de gemeente.

2.2 Financiële analyse van De Vechtsebanen Exploitatie en Stichting De Vechtsebanen

Naar aanleiding van het verzoek van de eigenaar van de Vechtsebanen is een analyse gemaakt van de financiële situatie van de Vechtsebanen. Daarbij is primair gekeken naar de jaarrekeningen van 2016 – 2019. Vanwege het bijzondere karakter van 2020 in relatie tot Covid-19 en omdat de cijfers nog niet definitief zijn vastgesteld, is het boekjaar 2020 buiten deze financiële analyse gehouden. Daarnaast is ook verder teruggekeken in de tijd om de ontwikkeling van het exploitatieresultaat over de afgelopen te kunnen duiden.

Uit de analyse van de jaarrekeningen van de ijsbaan (Sports- en Businesscampus De Vechtsebanen Exploitatie; bijlage 1) en de Stichting (geconsolideerde jaarrekening) komen een aantal zaken naar voren:

- De omzet van de ijsbaan is de afgelopen jaren constant geweest. De omzet uit de exploitatie was de afgelopen vier jaar ongeveer € 1,8 miljoen. Daarnaast werd een subsidie verstrekt door de gemeente Utrecht, waardoor de totale inkomsten op ongeveer € 2,0 miljoen lagen.
- De kosten in de winst- en verliesrekening van de ijsbaan van de afgelopen jaren fluctueren. Dit lijkt met name vanwege fluctuerende personeelslasten.
- De huurkosten die de Vechtsebanen Exploitatie aan de stichting betaalt, zijn een 'all-in' huur. De investeringen en reserveringen ten behoeve van de ijsbaan worden door de Stichting gedaan (onder meer vanuit die huurprijs). Bij de Stichting zitten overigens meer kosten voor de ijsbaan (in het kader van afschrijvingen en reserveringen) dan afgedekt worden door de huurinkomsten van de Vechtsebanen Exploitatie.
- De verhuuropbrengsten van de commerciële ruimten (KNSB, fitnesscentrum, de schaatsshop en de parkeergarage), mede een kostendrager van de ijsbaan, hebben zich de afgelopen jaren positief ontwikkeld. Bij de overname van het complex door Nedstede is ook een lening overgenomen die gebruikt was om onder meer de fitness en de kantoorruimte te realiseren. Met de aflossing van deze lening is het nettoresultaat van de commerciële verhuringen de afgelopen jaren gestegen: van € 2G in 2011 naar € 2G in 2019. Daarbij moet worden aangetekend dat wanneer, vanwege nieuwe investeringen, een nieuwe lening moet worden afgesloten, de afschrijving en rentelast weer zal stijgen.
- Het geconsolideerde resultaat van de Stichting (alle deelnemingen in het complex) heeft zich de afgelopen jaren eveneens positief ontwikkeld (bijlage 2). Waar in 2015 nog een negatief geconsolideerd resultaat geboekt werd, worden sinds 2016 zwarte cijfers geschreven (inclusief de subsidie van de gemeente). Het geconsolideerde resultaat heeft met name de afgelopen twee jaar een vlucht genomen.
- De laatste twee jaar wordt vanuit het resultaat van de geconsolideerde jaarrekening van de Stichting jaarlijks een bedrag van € 2G gereserveerd voor toekomstige vervangingsinvesteringen van machines en installaties (onder meer voor de verduurzaming van de koelinstallatie). Het resultaat van de commerciële verhuur maakt deze reservering mogelijk. Van het

geconsolideerde resultaat van € 2G in 2019 (nog inclusief gemeentelijke subsidie van € 200.000), wordt daarmee meer dan de helft van het resultaat van de Vechtsebanen gereserveerd voor de toekomstige vervangingsinvesteringen. Door de voorganger van Nedstede zijn nauwelijks tot geen reserves voor vervangingsinvesteringen aangemaakt.

- De positieve resultaten van de afgelopen jaren zijn deels veroorzaakt doordat afschrijvingen zijn weggevallen en er (nog) geen nieuwe afschrijvingen opgenomen hoeven te worden, omdat er nog geen nieuwe investeringen gedaan hoeven te worden. Op korte termijn zullen vermoedelijk wel weer nieuwe investeringen gedaan moeten worden, waardoor ook weer nieuwe afschrijvingen of reserveringen opgenomen worden in de jaarrekeningen en daarmee het positieve geconsolideerde resultaat wat beperkter wordt.
- Wanneer het geconsolideerde resultaat stabiel blijft, zou vanaf 2020 sprake zijn van een geconsolideerd resultaat van € 2G. Dit is exclusief de subsidie die in 2020 is vervallen (en uitgaande van een regulier exploitatiejaar, zonder de effecten van Covid-19 op de begroting). Een reservering van € 2G is daarmee een fors deel van het geconsolideerde resultaat.
- De reservering voor vervangingsinvesteringen wordt gedaan vanuit de bestemming van het groepsresultaat en niet vanuit de jaarrekening van de ijsbaan. Daarmee ontstaat op het oog een wat onduidelijke en niet transparante financiële situatie.

Hoewel er de laatste jaren een positief resultaat gerealiseerd wordt dat ingezet kan worden voor de dekking van de reservering voor toekomstige vervangingsinvesteringen, is de verwachting dat de eigenaar van de Vechtsebanen die verhouding niet wenselijk vindt. Omdat er sprake is van een maatschappelijke voorziening zou voor de volledige instandhouding van het complex sprake moeten zijn van een gedeelde verantwoordelijkheid. Die situatie was er in 2019 (geconsolideerd resultaat van € 2G inclusief gemeentelijke subsidie, waaruit de reservering gefinancierd kan worden).

In de onderstaande tabel is de ontwikkeling te zien van de ijsgerelateerde exploitatiekosten, afschrijvingen en van De Vechtsebanen van de afgelopen 10 jaar. Daarnaast wordt inzichtelijk hoe de dekking de afgelopen jaren is geweest vanuit de subsidie en de verhuurinkomsten aan derden (commerciële huurinkomsten van het fitnesscentrum, de parkeergarage, de schaatsshop en de kantoren).

Jaar	Subtotaal ijsgerelateerd	reservering (*)	Totaal ijsgerelateerd	Subsidie Gemeente Utrecht	Verhuur derden	Geconsolideerd resultaat Stichting Vechtsebanen
2011	2G					
2012						
2013						
2014						
2015						
2016						
2017						
2018						
2019						
Totaal						

Toelichting:

- In de eerste drie kolommen is de ontwikkeling te zien van het de ijsgerelateerde exploitatiekosten, afschrijvingen en reserveringen. De ontwikkeling van die kosten, afschrijvingen en reserveringen kent een positief verloop (efficiency in de bedrijfsvoering).
- In de jaren tot 2010 was steeds sprake van aanzienlijke exploitatietekorten. Er werd niet gereserveerd voor toekomstige vervanging, omdat hiervoor de financiële ruimte ontbrak. Vanaf 2012 is jaarlijks € 2G gereserveerd voor de in de toekomst 2G.
- Vanaf 2015 is voor activa die voor 2010 waren aangeschaft en die in 2014 volledig waren afgeschreven het bedrag van de jaarlijkse afschrijving toch ten laste van de exploitatie gebracht om zo alsnog te kunnen reserveren voor toekomstige vervangingen. Dit betreft een jaarlijks afschrijving van € 2G. Vanaf 2018 worden deze beide reserveringen niet langer betrokken in de resultaatbepaling van de ijsbaan (Vechtsebanen Exploitatie), maar worden deze bedragen via de

resultaatbestemming van de Stichting Vechtsebanen toegevoegd aan de betreffende reserves. Dat is gedaan omdat het geen in rechte afdwingbare verplichtingen zijn; de reserveringen zijn gebaseerd op bestuursbesluiten. Deze investeringen zullen op termijn echter noodzakelijk zijn. Er was in het verleden niet voor gereserveerd omdat de middelen daarvoor destijds ontbraken.

- De kosten, afschrijvingen en reserveringen voor de ijsbaan zijn de afgelopen jaren afgedekt door de gemeentelijke exploitatiesubsidie van € 200.000 en door de verhuurinkomsten, zichtbaar in de laatste drie kolommen.

➤	2G			
➤				

3. Trends en ontwikkelingen schaatsen

3.1 Inleiding

Nederland is een schaatsland. Er is nergens op de wereld een vergelijkbare situatie en schaatscultuur. De relatief grote dichtheid van schaatsaccommodaties maakt het mogelijk dat een groot deel van het jaar veel mensen kunnen schaatsen. In het geval van een kans op natuurijs wordt de schaatsgekte aangewakkerd. De vraag is echter hoe de huidige trend rondom schaatsdeelname zich ontwikkelt, ook voor de komende jaren. Deze trends hebben consequenties voor de exploitatie van een ijsbaan.

3.2 Animo voor schaatsen

Landelijke ontwikkelingen

De Vereniging Kunstijsbanen Nederland (VKN) is de branchevereniging voor kunstijsbanen in Nederland (20 leden van de in totaal 22 banen zijn aangesloten). De VKN heeft inzicht in de bezoekersaantallen bij een groot deel van hun leden. De animo voor schaatsen blijkt het afgelopen decennium een dalende lijn te vertonen. In de afgelopen jaren was de daling ongeveer 10 tot 15%.

Zowel de VKN, de afzonderlijke ijsbanen als de Koninklijke Nederlandsche Schaatsenrijders Bond (KNSB) geven aan dat bezoekersaantallen bij het schaatsen sterk beïnvloed worden door het weer: een zachte winter leidt tot lagere bezoekersaantallen bij de ijsbanen.

Ook wordt de invloed gemerkt van maatschappelijke ontwikkelingen zoals de ontgroening (minder aanwas van jeugd) en vergrijzing (meer ouderen). Bij de vrijetijdsbesteding hebben ijsbanen voor recreatief schaatsen veel concurrentie van andere vormen van leisure (zoals bioscopen, speeltuinen en speelparadijzen). Schaatsen is relatief duur ten opzichte van deze andere vormen van vrijetijdsbesteding. Voor de wedstrijdsport speelt mee dat de reistijd naar ijsbanen (ten opzichte van andere sporten) relatief groot is, waardoor de keuze eerder voor andere vormen van sport gemaakt wordt. Andere sporten zijn daarmee laagdrempeliger dan schaatsen.

Locatie en cultuur spelen ook een rol. Zo is met name in de provincies in Noord-Nederland, Noord-Holland en Utrecht de animo voor het schaatsen hoger dan in de rest van het land. In Noord-Holland en Utrecht speelt ook de hogere bevolkingsdichtheid een rol, wat maakt dat hier een relatief hoog aantal ijsbanen geëxploiteerd kan worden (zeker in Noord-Holland, met ijsbanen in Haarlem, Alkmaar, Hoorn en Amsterdam).

Door de VKN wordt aangegeven dat de markt voor 400m-banen wel verzadigd is. Wel is er groei mogelijk voor recreatief schaatsen en ijspret (30x60m-banen). Of er solitaire 30x60m-banen gerealiseerd kunnen worden, is overigens wel de vraag. Vaak zijn 400m-banen toch ook wel publiekstrekkende voorzieningen die het interessant maken om ook van de ijsvloer gebruik te maken. Tegelijkertijd worden er in de winter op commerciële basis verschillende kleinere ijsvloeren in winkelgebieden gerealiseerd.

3.3 Ledenontwikkeling KNSB

Naast bezoekersaantallen bij de ijsbanen, is ook gekeken naar de ledenaantallen bij de KNSB. Er is een dalende trend zichtbaar wat betreft leden bij de KNSB. Deze dalende trend is overigens zichtbaar bij meerdere sportbonden in Nederland.

Een verklaring hiervoor is de reeds eerder beschreven wisselende en veranderende sport-/vrijetijdsbehoefte van de Nederlander. Mensen zijn bewuster bezig met de wijze waarop zij hun vrije tijd besteden. Daarbij zijn er veel keuzemogelijkheden; sportgerelateerd maar ook daarbuiten. De meerwaarde van het beoefenen van een sport via een lidmaatschap bij een sportbond is niet meer vanzelfsprekend. Zo kan het zijn dat, ondanks dalende ledenaantallen, er nog steeds wel veel Nederlanders schaatsen. Dit gebeurt echter in een andere (organisatie)vorm.

De KNSB heeft de afgelopen jaren zelf ook de definitie van 'lid' aangepast. Veel schaatsters die via natuurijsclubs (op natuurijsbanen) per seizoen lid zijn, worden niet meer geregistreerd bij de bond. Dat verklaart voor het overgrote groot deel een

teruggang in het ledenaantal de afgelopen jaren. Wat overblijft zijn daadwerkelijke leden van de schaatsverenigingen (circa 650 verenigingen). Zij bieden, veelal het hele jaar door, sportaanbod zoals trainings- en wedstrijdactiviteiten in lange en kortebaam, shorttrack, marathon, kunstrijden en/of inlineskaten. De overige natuurijsclubs richten zich op het openstellen en onderhouden van ijsbanen en organiseren van toertochten en wedstrijden tijdens natuurijsperiodes. Leden en donateurs van deze ijsbanen werden tot een aantal jaren geleden ook geregistreerd als leden van de KNSB, maar inmiddels niet meer.

Nederlanders zijn meer gaan sporten de laatste jaren, blijkt uit cijfers van NOC*NSF. In verhouding is de groei echter sterk in de 'ongeorganiseerde' sport en sportvormen (bijvoorbeeld fitness, wielrennen, hardlopen). Deze sluiten meer aan op de behoefte om flexibel(er) te sporten. De behoefte om te sporten vanwege fitheid en gezondheid is daarbij ook steeds groter. Hoewel het lijkt dat de individuele sporten het meest populair worden, is de drang om dit in gezamenlijkheid te doen net zo sterk. Dit betekent dat er enerzijds een daling is van het aantal leden van sportbonden in het algemeen en ook van de KNSB. De focus op meer ongeorganiseerd sporten biedt echter ook kansen voor met name recreatief schaatsen.

Schaatsen is een sport die populair blijft. Het is bij uitstek een sport die onderhevig is aan het weer. Een koude winter maakt dat mensen zin krijgen in schaatsen en richting de ijsbanen trekken. Wanneer er natuurijs op komst is, wordt het enthousiasme nog groter. Een zachte winter heeft een negatieve werking op de schaatssport.

3.4 Maatschappelijke impact van schaatsen: de potentie

Waar sport traditioneel gezien vooral als doel op zich werd gezien – gericht op jeugd, training en competitie – wordt sport hedendaags steeds vaker ook als middel gezien. Sport heeft een positieve werking op welzijn en gezondheid maar ook breder op het gebied van onder meer sociale cohesie, (re)integratie en participatie. Tevens spelen maatschappelijke ontwikkelingen als vergrijzing een rol. De meerwaarde van schaatsen in dit alles wordt nog weinig gezien of benadrukt. De KNSB ziet echter wel mogelijkheden voor de schaatssport om hier meer mee te doen. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij zowel de bond als de verenigingen en ijsbanen.

Schaatsen is bij uitstek een sport die tot late leeftijd beoefend kan worden. Het heeft een positieve werking op motoriek, coördinatie, stabiliteit en fitheid van het menselijk lichaam. Schaatsen kan op vele niveaus worden beoefend en er zijn veel verschillende vormen om te sporten, bewegen of recreëren op het ijs. Het is een gecontroleerde beweging waar beperkte kracht voor nodig is en in die zin vergelijkbaar met het (toer)fietsen. In de doelgroepenbenadering kunnen ijsbanen meer focussen op bijvoorbeeld ouderen. Naast het thema gezondheid is het voor het schaatsen een mooie kans om nieuwe Nederlanders kennis te laten maken met de Nederlandse cultuur en samenleving.

3.5 Ontwikkelingen in productaanbod en innovatie

Landelijk

Tot een aantal jaren geleden hebben de schaatssport en de ijsbanen niet veel aan promotie hoeven doen vanwege een gestage stroom bezoekers naar de ijsbanen. Marketing lijkt voor veel ijsbanen een relatief nieuw onderdeel van de strategie. Meer promotie voor de sport is wel nodig, gezien de negatieve ontwikkelingen in bezoekers- en ledentallen binnen met name het langebaanschaatsen. Er zijn binnen het schaatsen diverse ontwikkelingen gaande. Deze richten zich voornamelijk op het promoten van de schaatssport en de vele mogelijkheden hierbinnen. Concreet voorbeeld hiervan is het 'ijstijd'-concept, ontwikkeld samen met KPN. De KNSB wil ijsbanen graag ondersteunen in het aantrekken van bezoekers en het schaatsen (breed) promoten. De KNSB onderstreept het belang en de meerwaarde van samenwerking tussen verenigingen, ijsbanen en de bond. Dit wordt ook door de VKN gesteund en erkend. De samenwerking komt de afgelopen jaren beter tot stand, waarbij concepten voor het promoten van het schaatsen breder gedeeld worden met de ijsbanen en de VKN. Dit gebeurde tot een aantal jaren geleden in mindere mate of niet.

Kansen liggen er op diverse fronten. Zo zijn het shorttrack en curling relatief aan het groeien, hoewel dit in absolute zin nog kleine sporten zijn. Ook is er meer vraag naar plezier-/speel-activiteiten op het ijs. De meeste ijsbanen hebben een 30x60m-baan waarop dergelijke activiteiten georganiseerd kunnen worden. Dit type baan kan vaak qua seizoen langer openblijven en voegt veel toe aan de mogelijkheden tot ijssport en -recreatie. Nadeel is echter dat de capaciteit van deze ijspleinen vele malen

kleiner is dan die van een 400 meter baan. De VKN geeft aan dat er onderzocht zou kunnen worden hoe 400 meter banen anders gebruikt kunnen worden, onder meer voor meer recreatieve activiteiten. Daarbij kunnen verschillende doelgroepen (trainingsgroepen en recreatieve bezoekers) wel met elkaar conflicteren qua gebruik en beleving. Een tweede kanttekening ligt in de vraag in hoeverre het verhogen van het aantal activiteiten ook daadwerkelijk de exploitatie zal verbeteren.

Verder ziet de KNSB kansen in de ontwikkeling van schoolschaatsprogramma's. Deze worden in samenwerking met de ijsbanen ontwikkeld en aangeboden. Vanuit de bond wordt ondersteuning verleend in het creëren van publiciteit rond het schoolschaatsen. Ook zijn er hoge verwachtingen bij de lancering van een schaatsapp. Daar waar het hardlopen en wielrennen sterk hebben kunnen profiteren van de opkomst van wearables en sportevenementen (marathons, toertochten, etc.), heeft de schaatssport hierin nog een stap te maken. Door de beleving rondom het schaatsen te vergroten en het delen van data via social media (online 'wij'-gevoel), hoopt men een impuls te kunnen geven aan de schaatsdeelname.

3.6 Belangrijkste constatering

- De bezoekersaantallen van ijsbanen in Nederland zijn de afgelopen jaren 10 tot 15% gedaald.
- De bezoekersaantallen zijn afhankelijk van het weer: zachte winters leiden tot lagere bezoekersaantallen. Daarnaast ondervinden ijsbanen relatief veel concurrentie van andere leisurevoorzieningen. Op het gebied van wedstrijdsport is de concurrentie van laagdrempeliger sporten die dichterbij de buurt zijn groot.
- De animo voor schaatsen wordt ook regionaal bepaald. In Noord-Nederland, Noord-Holland en Utrecht is meer historie op het gebied van schaatsen dan in het zuiden en oosten van Nederland.
- De ledenaantallen van de KNSB dalen eveneens. De KNSB ontwikkelt wel nieuwe concepten, onder meer op het gebied van schoolschaatsen. Daarnaast wordt de doelgroep ouderen als een interessante doelgroep gezien en biedt de flexibeler behoefte aan ongeorganiseerd sportaanbod kansen voor ijsbanen. Ook kan het schaatsen zich meer richten op de maatschappelijke impact van sport. Andere takken van sport zoals shorttrack en curling stijgen in populariteit.

4. Vergelijking ijsbanen

4.1 Gegevensverzameling

Voor de vergelijking met andere ijsbanen zijn gegevens gebruikt van verschillende ijsbanen. We hebben daarbij primair gekeken naar 400m-ijsbanen: Enschede, Groningen, Deventer, Breda, Hoorn, Alkmaar, Haarlem, Amsterdam, Eindhoven, Geleen en Leeuwarden. Voor de financiële vergelijkingen zijn primair de gegevens gebruikt van de ijsbanen in Hoorn, Breda, Eindhoven, Leeuwarden en Enschede. Daarnaast is ook een rapport over overheidsbijdragen aan ijsbanen betrokken bij het onderzoek (Mulier Instituut, 2013).

Voor de bezoekersaantallen zijn de bezoekcijfers van het afgelopen decennium gebruikt (seizoenen).

Nuances bij de gebruikte gegevens

Zowel de bezoekersaantallen als financiële gegevens zijn soms lastig met elkaar te vergelijken. Ijsbanen leveren niet altijd uitgesplitste bezoekersaantallen aan (verdeeld over doelgroepen). Daarnaast betrekken sommige ijsbanen ook niet-schaatsende bezoekers bij de totale bezoekersaantallen, waardoor een vertekend beeld kan ontstaan wat betreft het gebruik van accommodaties. In een aantal gevallen zijn ijsbanen niet transparant over het totale aantal bezoekers. De bezoekersaantallen zijn gecorrigeerd voor onbedoelde effecten.

Bij de vergelijking van de financiële gegevens moeten eveneens correcties worden toegepast. Allereerst boeken de verschillende ijsbanen opbrengsten en kosten niet eenduidig. We hebben daarom vooral naar hoofdgroepen gekeken. Daarnaast zorgen verschillende beheer- en eigendomsconstructies voor verschillen in (met name) kosten. In sommige gevallen worden de totale kapitaallasten en onderhoudskosten meegenomen in de begroting. In andere gevallen wordt een gefixeerde huurprijs gehanteerd die niet altijd verband houdt met de daadwerkelijke kosten voor de accommodatie op het gebied van kapitaallasten. In weer andere gevallen maakt de ijsbaan onderdeel uit van een aantal vennootschappen of accommodaties waardoor kosten verdeeld worden over de ijsbaan en andere accommodaties.

Om de cijfers toch te kunnen duiden, is bij de analyse een combinatie gemaakt van kwantitatieve gegevens (waar nodig gecorrigeerd zodat deze onderling vergelijkbaar gemaakt kunnen worden) en ervaringsgegevens vanuit eerdere projecten. Verder zijn de cijfers van de Vechtsebanen intensief besproken met de accountant van Nedstede.

De ijsbanen hebben desgevraagd aangegeven alleen financiële cijfers beschikbaar te stellen wanneer deze niet herleidbaar in de rapportage zouden worden verwerkt. We hebben daarom gekozen voor vergelijkingen met gemiddelde cijfers en waar vergeleken wordt met individuele ijsbanen deze anoniem te presenteren. Voor de analyse en de conclusies constateren wij daar geen belemmeringen.

4.2 Bezoekersaantallen

Landelijke tendens

Uit een analyse van de beschikbare data van ijsbanen omtrent bezoekersaantallen in de afgelopen 10 jaar blijkt dat de gemiddelde bezoekersaantallen over alle ijsbanen de afgelopen jaren zijn gedaald. In 2011-2012 werden gemiddeld nog ongeveer 218.000 bezoekers gerealiseerd bij de ijsbanen. In het seizoen 2014-2015 waren dat ongeveer 194.000 bezoekers (een gemiddelde daling van 10 – 15%). Daarna is min of meer een stabilisatie van de bezoekersaantallen te zien.

Zoals in de vorige paragraaf al is aangegeven, worden de totale bezoekersaantallen beïnvloed door een aantal factoren: geen eenduidige registratie van bezoekers en verschillen in gebruik (wel of geen schoolschaatsen kan een behoorlijke invloed hebben op de bezoekersaantallen).

De Vechtsebanen

De Vechtsebanen heeft een relatief constant aantal bezoekers. In de afgelopen jaren werden ongeveer 350.000 bezoekers gerealiseerd. Daarmee is het animo voor schaatsen in Utrecht fors hoger dan gemiddeld in Nederland. Alleen in Amsterdam en Den Haag worden soortgelijke bezoekersaantallen (of hogere aantallen) gerealiseerd.

De verzorgingsgebieden (de kortste afstand voor een bezoeker naar een ijsbaan) van de verschillende ijsbanen variëren aanzienlijk: van een verzorgingsgebied van 300.000 inwoners (de ijsbanen in Alkmaar en Hoorn) tot een verzorgingsgebied van bijna 3 miljoen inwoners (Den Haag). Utrecht heeft een verzorgingsgebied van 2 miljoen. Daarbij moet opgemerkt worden dat de dichtstbijzijnde ijsbaan de drukbezochte Jaap Eden baan is. Er kan daarmee geconstateerd worden dat de Vechtsebanen een groot achterland heeft en dat ook weet om te zetten naar bezoekersaantallen.

4.3 Tarieven

Landelijk

De tarieven van ijsbanen variëren behoorlijk. Ook de structuur van de tarieven varieert. Ijsbanen hanteren in de regel allemaal meer-rittenkaarten, maar het aantal ritten per kaart (en daarmee de prijs) varieert (10, 11, 20 et cetera). Een aantal ijsbanen heeft specifieke tarieven voor schoolschaatsen. De tarieven voor schaatslessen zijn eveneens variabel. Daarnaast zit het entreebewijs bij de ene schaatsbaan inbegrepen in de les en bij de andere ijsbaan komt de entree bovenop de lesprijs.

De meeste ijsbanen maken een onderscheid tussen tarieven voor de jeugd en tarieven voor volwassenen. Daarbij bestempelt de ene ijsbaan t/m 12 als jeugd en de andere t/m 16 jaar of 18 jaar.

- Het gemiddelde tarief voor entree voor de jeugd is € 5,70 (losse kaart).
- Voor volwassenen is het gemiddelde € 7,72.
- De tarieven fluctueren behoorlijk: van € 4,50 tot € 6,80 voor jeugd en van € 6,00 tot € 10,50 voor volwassenen.
- Sommige ijsbanen hanteren ook nog een aangepast tarief voor 65+.

In verband met Covid-19 beperkingen zijn de tarieven het afgelopen seizoen veelal verschillend ten opzichte van reguliere tarieven. Bezoekers reserveren tijdblokken waarop geschaatst kan worden. Door de beperking in de duur van het bezoek zijn ook de tarieven in veel gevallen naar beneden bijgesteld.

Vechtsebanen

De tarieven in Utrecht liggen voor zowel jeugd als volwassenen boven het gemiddelde: respectievelijk € 6,50 en € 10,50. Met name voor volwassen zijn de tarieven voor een losse entree aanzienlijk hoger dan het landelijke gemiddelde.

Uit de analyse van Sport Utrecht is hetzelfde beeld te zien voor de verenigingen. Het gemiddelde tarief van de 16 onderzochte ijsbanen voor baanhuur (400 meter baan) is volgens het onderzoek € 431. Het tarief van de Vechtsebanen ligt op € 622. Ook het tarief voor de ijsvloer ligt hoger dan het landelijk gemiddelde (€ 200 respectievelijk € 149). De Vechtsebanen heeft de afgelopen jaren de tarieven geïndexeerd met een vast percentage (2,5%). In de afgelopen 10 jaar zijn de tarieven daarmee zo'n 35% gestegen. In hoeverre andere ijsbanen de tarieven ook jaarlijks hebben geïndexeerd, is niet te achterhalen. Mogelijk dat het grote verschil met andere ijsbanen mede is veroorzaakt door deze vaste indexering.

Het contract met de Baanvereniging Utrecht (die de gebruiksuren voor de ijsverenigingen collectief inkoopt) verloopt aan het eind van het volgende seizoen. Door Sport Utrecht wordt aangegeven dat het aannemelijk is dat er mogelijk minder uren afgenomen zullen worden als de tarieven ongewijzigd blijven; momenteel worden er ongeveer 950 uur per jaar afgenomen door de Baanvereniging Utrecht c.q. de verenigingen. Ook voor de Vechtsebanen is dit een bedrijfsvoeringsrisico: minder gebruiksuren resulteren immers in een lagere omzet. Aan de andere kant leidt een verlaging van de tarieven bij een gelijkblijvend aantal gebruiksuren tot minder omzet dan nu het geval is.

Op dit moment zijn de afspraken tussen de Vechtsebanen en de verenigingen een onderlinge kwestie, waar de gemeente geen invloed op kan uitoefenen. Bij sportvoorzieningen (waaronder ijsbanen) waar gemeenten een subsidierelatie mee hebben, is

het wel gebruikelijk om bepalingen op te nemen over de hoogte van tarieven voor specifieke doelgroepen en de indexering daarvan.

Baanvereniging Utrecht

Van oudsher is het gewest Noord-Holland – Utrecht verantwoordelijk voor het afnemen van de uren van de schaatsverenigingen bij de vijf ijsbanen in de twee provincies. Een aantal jaar geleden is per ijsbaan een aparte baanvereniging ingesteld, die namens de aangesloten verenigingen de baanhuur coördineert. Baanvereniging Utrecht maakt afspraken namens 25 KNSB gebonden schaatsverenigingen. Deze schaatsverenigingen vertegenwoordigen ongeveer 3.700 abonnementen en leveren daardoor een substantiële bijdrage aan gezond bewegen en sporten voor alle leeftijden. Vier ijshockeyverenigingen en de Curling vereniging die gebruik maken van de ijsvloer, maken zelf afspraken met de Vechtsebanen.

De meeste baanverenigingen hebben een jaarlijkse overeenkomst waarin per seizoen afspraken gemaakt worden over aantal uren en tarieven. Mede vanwege de drukke bezetting van de Vechtsebanen (en daarmee de organisatorische uitdagingen) heeft baanvereniging Utrecht een 10-jarige contract met de Vechtsebanen, dat aan het eind van seizoen '21 – '22 afloopt (maart 2022). In dat contract zijn afspraken gemaakt over het aantal uren op jaarbasis en de tijdstippen waarop de verenigingen gebruik kunnen maken van de Vechtsebanen. De Baanvereniging Utrecht deelt vervolgens de tijdslots in.

Afgelopen jaren zijn afspraken gemaakt over ongeveer 760 gebruiksuren per jaar (met een waarde van ongeveer € 670.000). Door de indexering zal de waarde van de gebruiksuren in 2022 ongeveer € 700.000 zijn. In het contract is bepaald dat de Baanvereniging financieel verantwoordelijk is voor de afname van het afgesproken aantal uren. Wordt het aantal uren niet afgenomen (bijvoorbeeld doordat verenigingen minder abonnementen afnemen) dan ligt het financieel risico bij Baanvereniging en kan de Baanvereniging in gebreke gesteld worden wanneer niet aan de verplichting kan worden voldaan.

De Baanvereniging Utrecht wil vanaf 2022 toe naar een situatie waarbij vraag en aanbod meer op elkaar zijn afgestemd en het risico op de baanverhuur ook meer verdeeld is tussen de Baanvereniging Utrecht en de Vechtsebanen en niet alleen bij de Baanvereniging ligt. Het blijft (zeker in deze tijden) immers moeilijk om een goede inschatting te maken van het aantal af te nemen uren vanaf 2022. Zo was er in 2021 natuurijs en is de ijsbaan in Dronten gesloten (beiden positief voor het animo voor schaatsen in Utrecht). Tegelijk is het nog ongewis wat Covid-19 doet met de ledenaantallen en de abonnementsverkoop van schaatsverenigingen.

De Baanvereniging Utrecht wil daarom bij voorkeur samen met de gemeente afspraken maken met de Vechtsebanen over hoogte van tarieven, spreiding financieel risico en flexibiliteit in ijsgebruik. Afstemming over het af te nemen aantal uren (en de garantstelling daarbij) en de kwaliteit van het ijs (verschil tussen wedstrijdijds en trainingsijs). Door betrokkenheid van de gemeente zou meer sturing gegeven kunnen worden op bovengenoemde maatschappelijke onderwerpen, waardoor sporters zich gesteund voelen door de gemeente Utrecht om op een betaalbare, veilige manier te kunnen sporten en bewegen.

4.4 Nevenfuncties

Landelijk

In verschillende gemeenten maakt de ijsbaan onderdeel uit van een groter complex (in één fysiek complex of in een vennootschap die ook andere voorzieningen in de nabijheid exploiteert). In de meeste gemeenten zijn de aanverwante voorzieningen maatschappelijke sportvoorzieningen (sporthallen of zwembaden), onder meer in Groningen, Deventer en Sittard-Geleen.

In een enkel geval gaat het om voorzieningen met een commercieel karakter. In Den Haag zijn een indoorski- en kartbaan onderdeel van het complex.

De meeste ijsbanen zijn solitaire voorzieningen.

De Vechtsebanen

In Utrecht is sprake van een breder exploitatieconcept, met zalen/kantoren waar de KNSB haar bondskantoor heeft, de fitness van David Lloyd en de schaatsshop. Daarnaast is nog een betaalde parkeergarage naast de ijsbaan gesitueerd. De huurinkomsten van de nevenvoorzieningen dragen bij aan de dekking van het negatieve exploitatieresultaat van de ijsbaan c.q. aan de reserveringen voor vervangingsinvesteringen van de ijsbaan via de Stichting.

4.5 Kosten en opbrengsten

Algemeen

De kosten en opbrengsten per ijsbaan variëren behoorlijk. Dit komt deels doordat een aantal ijsbanen nevenvoorzieningen hebben die een behoorlijke impact hebben op de kostenstructuur en de opbrengsten.

- De kosten en opbrengsten van de Vechtsebanen zijn ten opzichte van veel andere ijsbanen hoger; ten opzichte van de vergeleken ijsbanen tussen 25% en 50%. De hogere opbrengsten zijn grotendeels te herleiden tot de hogere bezoekersaantallen. Daarnaast spelen ook de hogere tarieven een rol. De kosten zijn hoger door onder meer hogere personeelslasten (vanwege de hogere bezoekersaantallen is meer personeel inzet nodig in de bedrijfsvoering).
- Het gemiddelde aandeel van de personeelskosten in de totale kosten fluctueert de afgelopen jaren, maar ligt gemiddeld rond de 20%. Landelijk is het gemiddelde ongeveer 25%. Vanuit de Vechtsebanen wordt efficiënt omgegaan met de inzet van personeel, doordat een deel van het personeel buiten het schaatsseizoen werkzaam is bij andere exploitaties van Nedstede.
- De energielasten zijn niet voor alle ijsbanen goed te deduceren uit de totale kosten. Voor de ijsbanen waar dat wel mogelijk is ligt het gemiddelde ongeveer op 18%. De energielasten van de Vechtsebanen als percentage van de totale kosten liggen net iets boven de 10%. Of dat percentage lager dan gemiddeld is vanwege efficiënt energiegebruik of vanwege slimme inkoop van energie is niet te achterhalen, maar vermoedelijk spelen beide factoren een rol.
- De grootste verschillen met andere ijsbanen zitten bij de posten huur / kapitaallasten, onderhoud en afschrijvingen. De afspraken tussen de eigenaar en de exploitant van de ijsbanen over de hoogte van de huren en de bekostiging van het onderhoud zijn divers. De meeste ijsbanen ontvangen een exploitatiebijdrage. De ijsbanen die geen of een relatief lage exploitatiebijdrage ontvangen, hebben vaak specifieke afspraken gemaakt met de betreffende gemeente over de te berekenen huren, waardoor sprake is van een indirecte exploitatiebijdrage. De huur die dan wordt berekend, ligt aanmerkelijk lager dan de huur die opgenomen is voor de Vechtsebanen (de afgelopen jaren tussen € 650.000 en € 700.000). Ook de post afschrijvingen (activa, installaties) komt niet bij alle ijsbanen terug. Of er niet wordt afgeschreven, of dat deze kosten bij de eigenaar (veelal de gemeente) rusten, is niet duidelijk.

Exploitatiebijdrage

Uit het rapport van het Mulier Instituut (Overheidssteun voor ijsbanen, 2013) komt naar voren dat het merendeel van de ijsbanen in Nederland een exploitatiebijdrage ontvangt van de gemeente. Uitzonderingen zijn de ijsbanen in Den Haag (onderdeel van een groter complex met commerciële voorzieningen als een indoorski en een kartbaan) en Haarlem. In Den Haag heeft de gemeente nog wel een forse investering gedaan in achterstallig onderhoud en het saneren van de schulden (2003), in Haarlem is de overkapping grotendeels gefinancierd door de gemeente Haarlem en de provincie Noord-Holland (€ 7,2 miljoen in 2006).

De ijsbanen in Dronten (particuliere ijsbaan) en Assen (onderdeel van het leisurecomplex De Bonte Wever) ontvingen ten tijde van het opstellen van het rapport van het Mulier Instituut evenmin een exploitatiesubsidie, maar zijn inmiddels gesloten. De gemeente Enschede (ook genoemd in het rapport) heeft een aantal jaar geleden besloten om (alsnog) een exploitatiesubsidie toe te kennen.

De hoogte van exploitatiebijdrage fluctueert fors, variërend van € 350.000 tot enkele miljoenen.

- Ijsbanen die onderdeel zijn van een groter complex met meerdere functionaliteiten, zoals Kardinge (Groningen), De Scheg (Deventer) en Glanerbrook (Geleen) ontvangen een aanzienlijke bijdrage. De hoogte van de specifieke exploitatiebijdrage voor de ijsbaan van deze complexen is moeilijk toe te rekenen.
- De exploitatiebijdrage voor solitaire ijsbanen (zoals Tilburg, Eindhoven en Amsterdam) ligt lager, maar varieert nog altijd tussen de € 650.000 en meer dan een miljoen.

- In Hoorn en Breda wordt geen exploitatiebijdrage aan de ijsbanen toegekend, maar is de huur laag zodat een neutraal of positief exploitatieresultaat gerealiseerd wordt.

4.6 Belangrijkste constatering

- De bezoekersaantallen van de Vechtsebanen liggen aanzienlijk boven het landelijk gemiddelde: ongeveer 350.000 bezoekers (ten opzichte van het landelijk gemiddelde van 180.000 – 200.000). Het animo voor het schaatsen in Utrecht en omgeving is daarmee groot te noemen.
- De tarieven in Utrecht voor entree recreatief schaatsen voor jeugd en volwassenen liggen hoger dan gemiddeld (respectievelijk 14% en 36% hoger). Uit onderzoek van Sport Utrecht blijkt dat de tarieven voor verenigingen (baanhuur per uur) eveneens fors hoger liggen dan het landelijk gemiddelde: ongeveer 44% voor de 400-meter baan en 34% voor de ijsvloer. Dit kan betekenen dat er na 2022 minder gebruiksuren worden afgenomen (als de tarieven hetzelfde blijven).
- De kosten- en opbrengstenstructuur van de Vechtsebanen ligt hoger dan het landelijk gemiddelde, vooral ook door de hogere bezoekersaantallen (en navenante personele inzet) en de hogere tarieven. Voor personeel en energie (twee belangrijke kostenposten in de exploitatie) is het aandeel van deze kosten ten opzichte van de totale kosten lager dan het landelijk gemiddelde. De huurprijzen c.q. kapitaallasten en afschrijvingen van de ijsbanen in Nederland variëren behoorlijk. De Vechtsebanen lijkt hier marktconforme kosten in rekening te brengen.
- De meeste ijsbanen in Nederland ontvangen een exploitatiebijdrage van de gemeente. Een enkele ijsbaan (Haarlem, Den Haag) ontvangt geen exploitatiebijdrage. Daarbij is Den Haag onderdeel van een groter (commercieel) complex. De exploitatiebijdrage is in de meeste gevallen een directe bijdrage, maar kan ook indirect zijn (lage huurprijs).
- De hoogte van de exploitatiebijdrage varieert fors. De meeste ijsbanen ontvangen een bijdrage van € 350.000,— of meer, waarbij wel moet worden aangetekend dat een aantal ijsbanen onderdeel zijn van een groter (maatschappelijk) sportcomplex.
- De meeste nevenvoorzieningen bij ijsbanen zijn maatschappelijke (sport)voorzieningen. Deze voorzieningen leveren geen financiële bijdrage aan de exploitatie van de ijsbaan. In Utrecht en Den Haag zijn wel nevenvoorzieningen gerealiseerd bij de ijsbaan die een positief effect lijken te hebben op de exploitatie van de ijsbaan (leisure, kantoren, fitness).

5. Analyse van de oplossingsrichtingen

5.1 Beknopte analyse van de vraag van Nedstede

Uit de analyse van de financiële situatie van De Vechtsebanen komt naar voren dat de afgelopen jaren een positieve ontwikkeling is te zien in zowel het financiële resultaat van de ijsbaan, als in het financiële geconsolideerde resultaat van de Stichting. De laatste twee jaar (2018, 2019) is een aanvang gemaakt met een reservering voor toekomstige investeringen (ad €2G per jaar). Vanuit het geconsolideerde resultaat inclusief gemeentelijke subsidie was die reservering op te brengen. Nu de gemeentelijke subsidie per 2020 is weggefallen, wordt een groot beroep gedaan op de commerciële inkomsten van de Stichting (verhuur fitness, KNSB en schaatsshop). De reservering belooft in dat geval (bij een stabiel geconsolideerd resultaat) 2G% van dat resultaat.

Omdat sprake is van een maatschappelijke voorziening heeft eigenaar Nedstede de gemeente Utrecht gevraagd om opnieuw een exploitatiesubsidie te verstrekken.

Uit de vergelijking met andere ijsbanen komt naar voren dat vrijwel alle vergeleken ijsbanen een exploitatiesubsidie (direct of indirect) kennen. Alleen Den Haag en Haarlem ontvangen geen subsidie, waarbij Haarlem wel een investeringsbijdrage vanuit de gemeente en de provincie heeft ontvangen voor een overkapping. De exploitatiesubsidies variëren van € 350.000 tot meer dan een miljoen euro.

5.2 Oplossingsrichtingen financieringsvraag De Vechtsebanen

Bij de start van het onderzoek zijn, indien een gemeentelijke bijdrage aan de Vechtsebanen realistisch zou zijn, een aantal oplossingsrichtingen gedefinieerd. In deze paragraaf wordt ingegaan op de haalbaarheid van deze oplossingsrichtingen.

Duurzaamheidsmaatregelen (leidend tot lagere kosten)

De Vechtsebanen wordt momenteel gekoeld met een koelinstallatie met ammoniak. Deze installaties worden veelvuldig toegepast bij de koeling van ijsvloeren, vanwege de efficiënte werking en de lage kosten. De laatste tijd worden er meer onderzoeken gedaan naar andere vormen van koeling, waarbij de restwarmte gebruikt kan worden voor de opwarming van andere voorzieningen in een complex. Uit die onderzoeken komt naar voren dat vooral de combinatie ijsbaan – zwembad daarbij een interessante optie is vanwege de grote hoeveelheid energie die nodig is voor de verwarming van een zwembad. In Geleen en in Dordrecht (333 meter ijsbaan) is al zo'n koppeling gemaakt.

Sinds de overname door Nedstede zijn verschillende energiebesparende maatregelen doorgevoerd en wordt efficiënter omgegaan met het energieverbruik. Dit is onder meer terug te zien in de lagere energiekosten die zijn gerealiseerd de afgelopen jaren en in de vergelijking met de andere ijsbanen, waarbij de Vechtsebanen lagere energielasten ten opzichte van de totale lasten heeft dan gemiddeld.

Uit verschillende onderzoeken komt naar voren dat koeling met ammoniak vooralsnog kostentechnisch de meest interessante optie is voor de koeling van ijsbanen. Uit kostentechnische overwegingen (minder lasten, verbetering van de exploitatie) gaat een andere installatie voor de korte termijn geen financiële voordelen opleveren. Tegelijkertijd zinspeelt de Vechtsebanen op termijn wel op een andersoortige installatie. Bij koeling met ammoniak moet een veiligheidszone aangehouden worden rondom de opslag van ammoniak, waardoor er bij de eventuele doorontwikkeling van de Sports- en Business Campus beperkingen zijn. Daarnaast is de maatschappelijke tendens om duurzamer energie op te wekken. In dat kader legt de Vechtsebanen momenteel een reserve aan voor een investering in nieuwe installaties. Daarnaast zijn al gesprekken gevoerd met de gemeente Utrecht en de provincie Utrecht om te bezien of er gezamenlijk een investeringsplan voor zo'n nieuwe installatie gerealiseerd kan worden. Uit het oogpunt van verbetering van de exploitatie zal een nieuwe installatie vermoedelijk geen voordelen opleveren; uit het oogpunt van duurzamer ondernemen wordt overwogen om op termijn toch een dergelijke investering te doen.

Ruimtelijke ontwikkelingen (met beperking van de erfpacht tot gevolg)

Als tweede alternatief kan worden gekeken naar de ruimtelijke mogelijkheden in het gebied. De Stichting De Vechtsebanen betaalt momenteel erfpacht voor het gehele perceel waarop de ijsbaan, kantoren, fitness van David Lloyd en parkeerterreinen

gevestigd zijn. Een herontwikkeling van een onderdeel van het perceel zou in potentie kunnen leiden tot een inkrimping van de erfpachtsgrenzen, waardoor de erfpacht zou kunnen dalen.

Gezien de bestemming van het gebied en de beperkingen in relatie tot de veiligheidszone rond de ammoniakopslag, is alleen herontwikkeling van bestaande bouw een optie. Ruimtetechnisch is dan vooral de locatie van David Lloyd interessant om eventueel te herontwikkelen, waarbij de aanwezigheid van de Franciscusdreef ook weer beperkingen met zich meebrengt. Uit de gesprekken met vertegenwoordigers van de Vechtsebanen komt naar voren dat er momenteel financieel interessante huur-overeenkomsten lopen met de bestaande huurders (David Lloyd, KNSB en schaatsschool). Beperking van de erfpachtsgrenzen (en daarmee potentieel een lagere erfpacht) wegen niet op tegen de gederfde huurinkomsten van de bestaande huurders. Een en ander is daarmee financieel niet haalbaar.

De afgelopen jaren zijn verschillende verkennende studies uitgevoerd naar onder meer een school voor voortgezet onderwijs en een verdere versterking van het inhoudelijke (sport)profiel van het gebied. In de wijk Overvecht is momenteel geen school voor voortgezet onderwijs met de richtingen HAVO/VWO aanwezig. In dat kader is het gebied rond de Vechtsebanen een interessante locatie om een nieuwe school voor voortgezet onderwijs te realiseren (onder beheer van de Willibrord Stichting). Voor een school met 1.000 leerlingen en een sporthal is een bouwkaavel van ongeveer 6.000 – 8.000 m² nodig (afhankelijk van de bouwlagen van de school). Eén van de locaties die onderzocht wordt is het gebied rondom de accommodatie van de Vechtsebanen en de atletiekbaan. Nadere locatiestudie is nodig om te zien of een school voor voortgezet onderwijs daadwerkelijk gerealiseerd kan worden. Het is voornamelijk onduidelijk in hoeverre het parkeerterrein naast de Vechtsebanen bij deze herontwikkeling betrokken kan worden, omdat het parkeerterrein ook door bezoekers van David Lloyd gebruikt wordt. Hoe sneller een geschikte locatie gevonden wordt, hoe eerder gestart kan worden met de (voorbereidingen op de) bouw. Realistisch gezien duurt dit nog een jaar of 3 tot 5. Om ontwikkeling van het gebied mogelijk te maken, is het echter essentieel dat er een nieuwe vorm van ijskoeling gerealiseerd wordt, waardoor de ammoniakopslag verdwijnt of beperkter wordt. Vervanging van de koelinstallatie is een dure aangelegenheid: een aantal jaar geleden is een berekening gemaakt van een investering van ongeveer €2G. De Vechtsebanen heeft hierin al een eerste reservering gemaakt (ongeveer €2G) en reserveert ook de komende jaren om vervanging op termijn mogelijk te maken. Met de provincie Utrecht samen zou onderzocht kunnen worden in hoeverre de provincie bereid is een eenmalige bijdrage in de verduurzaming van het complex te doen, waardoor de investering naar voren gehaald kan worden.

Wanneer een school voor voortgezet onderwijs op het perceel van de Vechtsebanen gerealiseerd wordt, kan op termijn de erfpacht alsnog beperkt worden, waardoor financiële ruimte ontstaat in de compensatie van de erfpacht die momenteel al is opgenomen in de gemeentelijke begroting. Voor de korte termijn is er nog geen zicht op de hoogte van een eventuele beperking van de erfpacht, maar de financiële consequenties kunnen in een later stadium worden opgenomen (mogelijke beperking van de erfpachtcanon en diens gevolge beperkte compensatie, waardoor financiële ruimte ontstaat).

De bouw van een school voor voortgezet onderwijs biedt nadrukkelijk mogelijkheden voor de verdere versterking van het gebied. Daarbij is er een bewegrijke omgeving voor de school in ontwikkeling, met een breed aanbod aan sportvoorzieningen in de directe nabijheid (atletiekbaan, ijsbaan, fitnesscentrum, te realiseren binnensportvoorzieningen bij de school).

Financiële bijdrage derden

Als derde oplossingsrichting is een financiële bijdrage van derden benoemd. Hierbij is in eerste instantie gedacht aan de provincie Utrecht en/of de regiogemeenten.

De Vechtsebanen is weliswaar een bovenregionale voorziening (met veel bezoekers en verenigingen van buiten de stad Utrecht), het is tegelijk een gemeentelijke sportaccommodatie. Voor dergelijke sport- en ook culturele voorzieningen geldt dat het ongebruikelijk en niet voorkomend is, dat regiogemeenten bijdragen in de exploitatie van de voorziening. Ook bij zwembaden, theaters of muziekcentra is de gemeente waar de voorziening staat primair verantwoordelijk, indien een exploitatiesubsidie nodig is. De laatste jaren zijn er overigens wel ontwikkelingen gaande waarbij gemeenten gezamenlijk een nieuwe sport- of culturele voorziening ontwikkelen en realiseren. In die gevallen is er een gezamenlijk startpunt en een gedeeld belang (een nieuw gezamenlijk zwembad of theater ter vervanging van de eigen voorzieningen) en worden vooraf afspraken gemaakt over

→ 2G

[Redacted content]

6. Conclusies en aanbevelingen

6.1 Analyse exploitatie Vechtsebanen en vergelijking met andere ijsbanen

Financiële situatie Vechtsebanen

De afgelopen jaren is een positieve ontwikkeling te zien in het financieel resultaat van zowel de Vechtsebanen Exploitatie (ijsbaan) als de Stichting (geconsolideerde jaarrekening). Die financiële verbetering wordt enerzijds veroorzaakt door een efficiëntere bedrijfsvoering en doordat afschrijvingen niet meer op de begroting drukken. Anderzijds zijn de (commerciële) huurinkomsten groter geworden, doordat leningen voor die verplichtingen zijn afgelost. Daardoor ontstaat ruimte in de begrotingen om reserveringen te doen voor vervangingsinvesteringen, onder meer van een nieuwe koelinstallatie. Die reserveringen zijn de laatste paar jaar opgenomen op de balans.

Tegelijkertijd wordt geconstateerd dat zonder gemeentelijke subsidie een groot deel van het positieve resultaat van de Stichting nodig is om de reserveringen voor de vervangingen te kunnen doen. Eigenaar Nedstede doet daarom een beroep op de gemeente Utrecht om een bijdrage te leveren, zodat een gezamenlijke verantwoordelijkheid ontstaat voor de instandhouding van de maatschappelijke voorziening die de ijsbaan is. Op die manier kan een voorziening in stand gehouden en geëxploiteerd worden met een relatieve beperkte gemeentelijke bijdrage (ook omdat de eigenaar eigen middelen in de instandhouding en exploitatie investeert).

Vergelijking met andere ijsbanen

De bezoekersaantallen van De Vechtsebanen zijn aanzienlijk hoger dan gemiddeld bij de andere ijsbanen. Er kan geconstateerd worden dat er een groot animo voor schaatsen is in de stad en regio Utrecht. Dit blijkt ook uit de grote hoeveelheid verenigingen (en leden van die verenigingen) die gebruik maken van de Vechtsebanen. De accommodatie wordt daarnaast gebruikt voor talentontwikkeling (RTC's langebaan en shorttrack) door de KNSB, die tevens haar bondskantoor naast in het complex heeft. Vanuit het gemeentelijk sportbeleid is talentontwikkeling een van de speerpunten.

De tarieven van de accommodatie zijn fors hoger dan gemiddeld, zowel voor het recreatieve schaatsen als voor de verenigingen. Sommige tarieven liggen tot 40% hoger dan gemiddeld. Bij de verenigingstarieven lijkt dit onder meer door de jaarlijkse indexering van die tarieven te komen.

Het omzet- en kostenniveau van De Vechtsebanen is behoorlijk hoger dan dat van de meeste andere ijsbanen uit de vergelijking. De Vechtsebanen scoort qua verhoudingen (personeelskosten en energiekosten als onderdeel van de totale kosten) beter dan de vergelijkbare ijsbanen. Het hogere omzetniveau lijkt mede veroorzaakt te worden door en het intensieve gebruik (en daarmee de hoge bezoekersaantallen) en de hoge tarieven. De hogere kosten van de Vechtsebanen worden mede veroorzaakt door een hogere huurlast (waarmee de Stichting Vechtsebanen onder meer nieuwe investeringen doet in het complex). Daarnaast is sprake van reserveringen vanuit de Stichting voor vervangingsinvesteringen.

Vrijwel alle andere vergeleken ijsbanen ontvangen een directe of indirecte exploitatiesubsidie. Die subsidie begint bij € 200.000.

Op basis van de financiële analyse en de vergelijking met andere ijsbanen lijkt het aannemelijk om een vorm van een financiële bijdrage te leveren aan de Vechtsebanen. Voor een relatief gering bedrag blijft een veelgebruikte bovenlokale sportvoorziening beschikbaar voor recreatieve schaatsers, verenigingen en voor topsport en talentontwikkeling. Daarnaast wordt het mogelijk om structureel te reserveren voor vervangingsinvesteringen in het complex, iets dat door de voorganger van de huidige eigenaar niet gedaan kon worden vanwege de moeilijke financiële situatie.

6.2 Oplossingsrichtingen

In de rapportage zijn vier oplossingsrichtingen uitgewerkt voor een eventuele bijdrage aan de Vechtsebanen.

Duurzaamheidsmaatregelen

De huidige vorm van koelen van ijs is financieel gezien het meest efficiënt. Investerings in bijvoorbeeld nieuwe installaties leveren geen financieel voordeel in de exploitatie op, maar zijn wel zinvol in het kader van een duurzame exploitatie en mogelijk

het beperken van de veiligheidszone rond de ammoniakopslag, waardoor meer mogelijkheden ontstaan in het gebied voor ruimtelijke ontwikkeling.

Ruimtelijke ontwikkeling

Ruimtelijke (her)ontwikkeling van het gebied om de erfpachtgrenzen te verkleinen en daarmee de erfpacht voor de Vechtsebanen te verlagen, is beperkt mogelijk. Vanwege de veiligheidsgrenzen rond de amoniakopslag is nu alleen herontwikkeling van bestaande voorzieningen mogelijk. De huurinkomsten van deze voorzieningen zijn echter financieel dermate interessant, dat hier geen financieel voordeel gerealiseerd kan worden.

Het gebied rond De Vechtsebanen en de atletiekbaan is een van de locaties die onderzocht wordt voor de realisatie van een nieuwe school voor voortgezet onderwijs (HAVO/VWO). Als de keuze zou vallen op de locatie bij de Vechtsebanen (mits de veiligheidszone van de amoniakopslag beperkt zou worden), dan bestaat er op termijn de mogelijkheid om de erfpachtgrens van het complex De Vechtsebanen te beperken en zo een lagere erfpacht (en daarmee een lagere compensatie) te realiseren. Het verschil in de erfpacht wordt dan toegerekend aan de school.

Bijdrage van derden

Een bijdrage door derden (regiogemeenten en/of de provincie Utrecht) ligt niet voor de hand. De ijsbaan is een bovenlokale voorziening, waar regiogemeenten niet aan bij zullen dragen (ook aan de exploitatie van theaters of grootschalige culturele voorzieningen wordt door regiogemeenten in de regel niet bijgedragen).

De provincie Utrecht heeft aangegeven geen rol voor haarzelf te zien bij een structurele exploitatiebijdrage voor het complex. Wel is de provincie bereid mee te denken over incidentele investeringen in het kader van bijvoorbeeld verduurzaming van bovenregionale sportaccommodaties. In het licht van een eventuele investering in een nieuwe koelinstallatie kan daar nader onderzoek naar gedaan worden.

Bijdrage gemeente Utrecht

Op basis van de eind 2017 gemaakte afspraken met de eigenaar ligt het in eerste instantie niet voor de hand dat een exploitatiebijdrage verstrekt wordt. In 2017 is immers een afspraak gemaakt over de compensatie van de erfpacht. De exploitatie van de ijsbaan was vervolgens aan de eigenaar van het complex.

Tegelijkertijd kan geconstateerd worden dat het maatschappelijk rendement van de ijsbaan groot is. Er is een groot animo voor schaatsen in de regio Utrecht, er zijn veel diverse gebruikers, waaronder 29 verenigingen en de accommodatie wordt gebruikt als talentcentrum. Andere ijsbanen ontvangen in grote meerderheid wel een directe of indirecte subsidie. De huidige kosten zijn beperkt (compensatie van de erfpacht) en een eventuele exploitatiebijdrage valt binnen de marges van de bijdragen die andere ijsbanen ontvangen. Met een bijdrage wordt het daarnaast mogelijk om op structurele wijze te reserveren voor vervangingsinvesteringen. 2G

6.3 Aanbevelingen

2G

- [Redacted text block]
- [Redacted text block]

- 2G [redacted]
[redacted]
[redacted]
- [redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]

Toelichting weggelakte tekstdelen ogv Wob

In deze openbare versie zijn tekstdelen die informatie bevatten over de mogelijke onderhandelingsinzet van de gemeente en bedrijfsgevoelige van de Vechtsebanen Utrecht weggelakt ter voorkoming van de onevenredige benadeling van de gemeente en benadeling en bevoordeling van Vechtsbanen Utrecht (artikel 10 lid 2 sub g Wob).

‘Kan niet, bestaat niet’ zit in ons DNA

beleidsontwikkeling &
marketing

beheer &
exploitatie

huisvesting &
programmamanagement

aanbesteden &
projectmanagement